

Причастна түхэл

«Эрдэм бэлиг хэшээлээр олдодог,
Энхэ жаргал тэмсэлээр олдодог».

- Глагол гээшэ ямар хэлэлгын хубиб?
- Хэды түлэб боложо хубаарнаб?
- Причасти гэжэ юуб?
- Причастна түлэб ямар шэнжэтэйб?
- Нэрэ үгэнүүдтэ юугээрээ адлиб?
- Яагаад илгарнаб?

Причастна түхэл

Үнгэрhэн сагай причасти үйлэ хэлэгшэ нюурай хэлэжэ байха үедэ үнгэрhэн гү, али үнгэрөөд байха ёһотой үйлэ болон байдалые тэмдэглэнэ. Залгалтануудынь: **-һан, -һон, -һэн:** *ябаһан, ошоһон, ерэхэн* г.м.

Үни үнгэрhэн сагай причасти үйлын хэлэгшэ нюурай хэлэжэ байһан үеһөө холо урда үнгэрhэн үйлэ болон байдал тэмдэглэнэ. Залгалтануудынь: **-нхай, -нхэй, -нхой:** *ябанхай, ерэнхэй, ошонхой* г.м.

Ерээдүй сагай причасти үйлэ хэлэгшэ нюурай хэлэжэ байха үеын һүүлдэ болохо үйлэ болон байдал тэмдэглэнэ. Залгалтануудынь: **-ха, -хо, -хэ:** *ябаха, ошохо, ерэхэ* г.м.

Дабтаһан причасти үйлэ юрэ мэдээжэ саг соо оло дахин дабтагдан болохо үйлэ болон байдал тэмдэглэнэ. Залгалтануудынь **-даг, -дэг, -дог:** *ябадаг, ерэдэг, ошодог* г.м.

Шэнжын причасти үйлэ юрэ мэдээжэ саг соо үшөө дахин болоһон үйлэ болон байдал, мүн үйлэ ходо бэлээр үргэлжэ боложо байдаг үйлэ тэмдэглэнэ. Залгалтануудынь: **-гша, -гшэ, -гшо:** *ябагша, ерэгшэ, ошогшо,*
Залгалтануудынь: **-ааша, -ээшэ, -оошо, -гааша, -гээшэ, -гоошо:** *ябааша, ерээшэ, болоошо, байгааша, гүйгөөшэ, болгоошо* г.м.

Причастна түүхэл

Илгарал	Асуудал	Залгалта	Жэшээ
<i>Үнгэрхэн сагай</i>	Яаһан?	-һан	ябаһан
<i>Үни үнгэрхэн сагай</i>	Яанхай	-нхай	ябанхай
<i>Ерээдүй сагай</i>	Яаха?	-ха	ябаха
<i>Дабтаһан</i>	Яадаг?	-даг	ябадаг
<i>Шэнжын</i>	Яагша? Яагааша?	-гша	ябагша

Даабари: Причастна түхэлэй глаголнуудые бии болгогты.

- ыт	зура -
-на	һуу -
Унша -нхай	яба - (ааша, яаша, гааша)
-даг	бай -
-ха	таби –

-Причастинуудай илгарал заажа харуулагты:

Таби <u>һан</u>	үнгэрһ.сагай
Эхилэн <u>хэй</u>	шэнжын
Зура <u>ха</u>	үни үнгэрһ.с
Заа <u>даг</u>	ерээд.саг
Дахалдаг <u>ша</u>	дабтаһан

Зүб харюу:

Таби <u>һан</u>	нг.с
Эхилэн <u>хэй</u>	үни үнгэрһ.с
Зура <u>ха</u>	ерээд.саг
Заа <u>даг</u>	дабтаһан
Дахалдаг <u>ша</u>	шэнжын

	1-хи вариант		2-хи -вариант	
	яба	наада	ерэ	ниидэ
үнгэрҺэн саг				
Үни үнг.саг				
Ерээд.саг				
ДабтаҺан				
Шэнжын				

Даабари1. Үгтэһэн үйлэ үгэнүүдтэ залгалтануудые нэмэжэ, причастинуудые бии болгогты

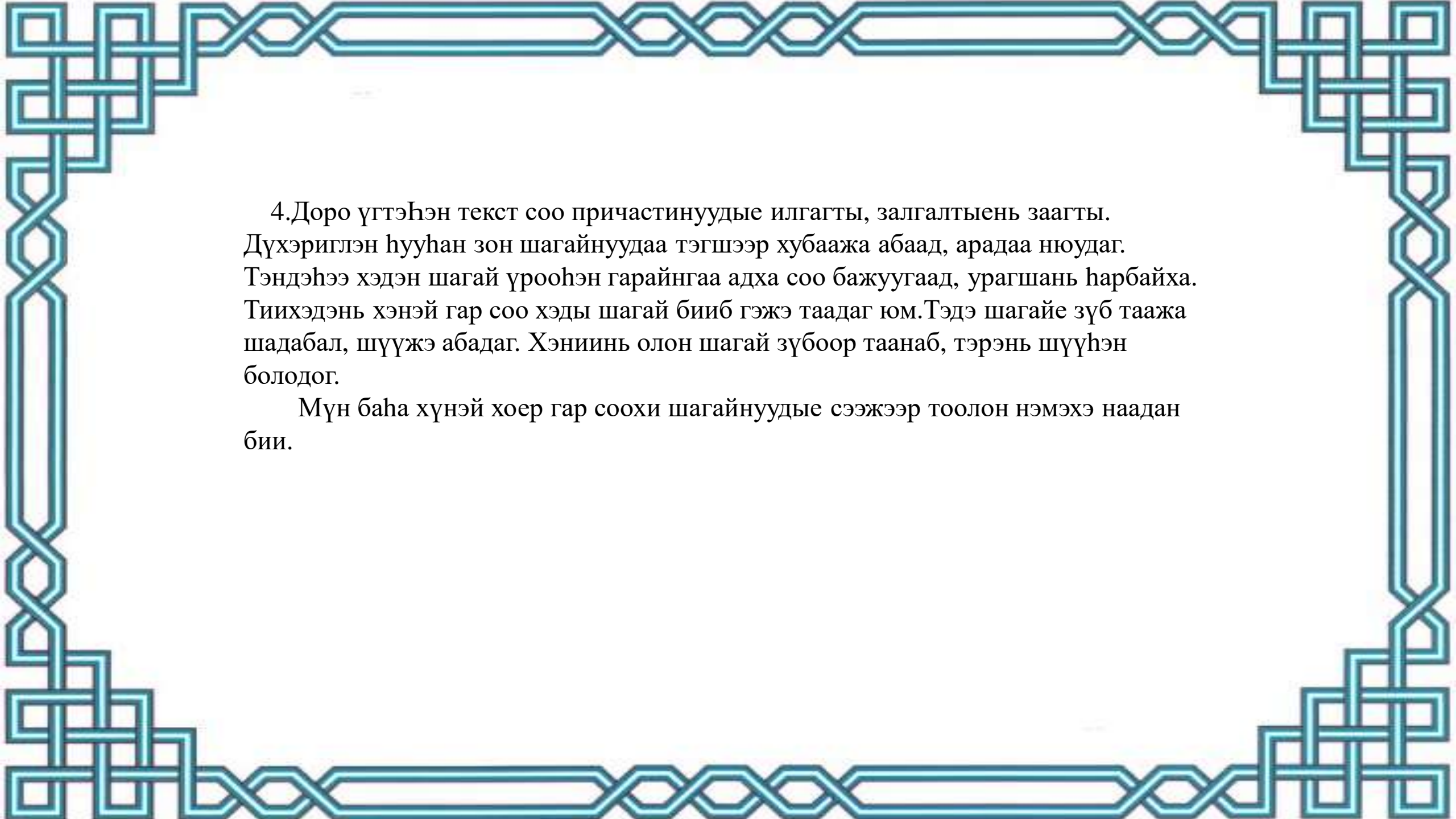
Унша -нхай   яба - (ааша, яаша, гааша)

-даг   бай -

-ха   таби –

Доро үгтэһэн текст соо причастинуудые олоод, илгааень заагты, залгалтануудыень харуулагты

Дүхэриглэн нууһан зон шагайнуудаа тэгшээр хубаажса абаад, арадаа нюудаг. Тэндэһээ хэдэн шагай үрөөһэн гарайнгаа адха соо бажуугаад, урагшань харбайха. Тиэхэдэнь хэнэй гар соо хэды шагай бииб гэжэ таадаг юм. Тэдэ шагайе зүб таажса шадабал, шүүжэ абадаг. Хэнишь олон шагай зүбөөр таанаб, тэрэнь шүүһэн болодог.

4.Доро үгтэһэн текст соо причастинуудые илгагты, залгалтыень заагты.
Дүхэриглэн һууһан зон шагайнуудаа тэгшээр хубаажа абаад, арадаа нюудаг.
Тэндэһээ хэдэн шагай үрооһөн гарайнгаа адха соо бажуугаад, урагшань һарбайха.
Тиихэдэнь хэнэй гар соо хэды шагай бииб гэжэ таадаг юм.Тэдэ шагайе зүб таажа
шадабал, шүүжэ абадаг. Хэниинь олон шагай зүбоор таанаб, тэрэнь шүүһэн
болодог.

Мүн баһа хүнэй хоер гар соохи шагайнуудые сээжээр тоолон нэмэхэ наадан
бии.